

**Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Öğrencilerinin Staj Eğitiminden
Beklentileri ve Yaşadıkları Sorunlar**

Araştırma Makalesi

**Mirhan AYDIN¹ - Bahri KÜRNEK²
Adnan DEMİRDAĞ³- Mustafa YEŞİL⁴**¹Eğitim Yönetimi ve Denetimi YL, MEB,
mirhanaydin@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6121-414X²Eğitim Yönetimi ve Denetimi YL, MEB,
tomyserhat@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-4034-3927³Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
YL, MEB, adlandemirdag@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-4850-5708⁴Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
YL, MEB, mustafa_1088@hotmail.com,
ORCID: 0009-0006-3804-8212

DOI: 10.5281/zenodo.10041631

ÖZET

Staj uygulamaları öğrencilerin ve onları izleyen öğretim elemanlarının güncel ve canlı uygulamalara paralel olarak gelişen teknolojiyi takip etmelerini sağlar. Öğrencilerin işletmelerle iletişim kurmasını sağlayan ve mezun olduktan sonra kazandıkları referanslarla hızla değişen ve küreselleşen iş dünyasında istihdam edilmelerine yardımcı olan staj uygulamaları, mesleki eğitimde büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışmada mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ile staj sürecinde karşılaştıkları sorunların analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri ile yürütülen çalışma fenomenoloji modeli kapsamındadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme formu Batman ilindeki mesleki ve teknik Anadolu Liselerinde eğitim gören 15 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonunda öğrencilerin staj eğitiminden mesleki deneyim kazanmak, çalışma ortamını ve kültürünü anlamak, yeteneklerini keşfetmek ve ücret elde etmek gibi beklentiler içerisinde oldukları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin staj sürecinde aşırı iş yükü, stajyerlerin önemsenmemesi, eğitim ve rehberlik, teori ve uygulama uyumsuzluğu, yetersiz geri bildirim ve uyum sorunları gibi alanlarda sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Mesleki Eğitim, Meslek Yüksekokulu, Staj.

GİRİŞ

Eğitim, bireylerin bilgi, beceri, değerler ve anlayış kazanmalarını sağlayan sistematik bir süreçtir. Bu süreç, genellikle öğretmenler, öğrenciler, ders materyalleri ve öğrenme ortamları arasında gerçekleşmektedir. Eğitim, bireylerin yeteneklerini geliştirmelerine, bilgi edinmelerine ve toplumda etkili bireyler olmalarına yardımcı olmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim ise, bilgi ve becerilerin teorik olarak okulda öğretildiği ve bu bilgilerin iş ortamında uygulama fırsatı bulduğu bir faaliyettir (Kayakuş vd., 2017). Mesleki ve teknik eğitim, insan işgücü nitelikleri ile ülke ekonomisinin gelişmesinde büyük bir etki gücüne sahiptir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde mesleki ve teknik eğitime ayrı bir önem verilmektedir. Günümüzde nitelikli insan gücü yetiştirmede en önemli eğitim kurumlarının başında meslek yüksekokulları gelmektedir. Mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin teknisyen unvanı ile mezun edilerek teknik admandan daha fazla teorik bilgiye, mühendisten daha fazla uygulama becerisine sahip olmaları gerekmektedir (Polat vd., 2010). Mesleki ve teknik eğitim, eğitimin bilimsel-teknolojik ve uygulamalı yönlerini birleştirir ve belirli bir mesleğin gerekliliklerine ve yeterliliklerine odaklanır (Alkan, 1999). Sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam edilecek nitelikli işgücü olarak bireyler yetiştirmeyi ve yetiştirmeyi, mesleklerini sürdüren yükseköğretim kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermeyi amaçlar (Esmе, 2007). Gelişmekte olan ülkelerde mesleki eğitim ile kalkınma arasındaki ilişkinin doğrudan kurulduğu ve genç işsizliğin aşılmasında ve endüstriyel gelişmede mesleki eğitimin önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır (Ziderman, 1997). Mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin öğrendiklerini anlamaları, yansıtılmaları ve endüstriyel uygulamalarla becerilerinin gelişmesi okul-sanayi ilişkisinin gelişmesine bağlıdır (Sağlam, 2011). Bu süreç staj olarak adlandırılır ve öğrencilerin mezun olması için gereklidir. Öğrenciler şirketlerde buldukları süre boyunca çeşitli yetenekler bulabilirler (Polat vd., 2010). Çünkü son yıllarda gerek iş sektöründe gerekse sosyal yaşamda bilgi sahibi ve yetenekli bireylere olan ihtiyacın arttığı bilinmektedir (Alkayış, 2022). İşyerinde öğrenmenin bir biçimi olarak staj, mesleki eğitimdeki birçok profesyonel programın hayati bir bileşenidir (Levesque vd., 2000). Öğrencileri gerçek yaşam deneyimine maruz bırakarak akademik öğrenme süreci ile pratik gerçeklik arasındaki boşluğu doldurmalarına yardımcı olabilir (Lam ve Ching, 2006). Stajın tanımı, katılan öğrencilerin (stajyerler) grubuna, süresine, istihdam türüne, nihai hedeflerine ve düzenlendiği bağlama bağlıdır (Crnković-Pozaić, 2006). Staj genellikle eğitim kurumları tarafından organize edilir ve öğrencilerin başlangıç tarihi ve süresine uyması gerekir. Profesyonel bir ortamda çalışan stajyerler, çok çeşitli yaş gruplarıyla etkileşime girdikçe, potansiyel rol modelleriyle tanışıkça ve performans değerlendirmesi yoluyla geri bildirim alırken bir sorumluluk duygusu geliştirirler (Akomaning vd., 2011). Ancak öğrenciler staj sürecinde çeşitli sorun alanları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda bu çalışmada mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ile staj sürecinde karşılaştıkları sorunları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu temel amaçtan hareketle çalışmada aşağıdaki soruların yanıtları aranmaktadır:

- Öğrencilerin staj eğitiminden beklentileri hakkında görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin staj eğitiminde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Araştırma sonucunda elde edilecek bulguların staj sürecinin daha başarılı bir şekilde gerçekleşmesi açısından alınacak öneme ışık tutması beklenmektedir.

YÖNTEM

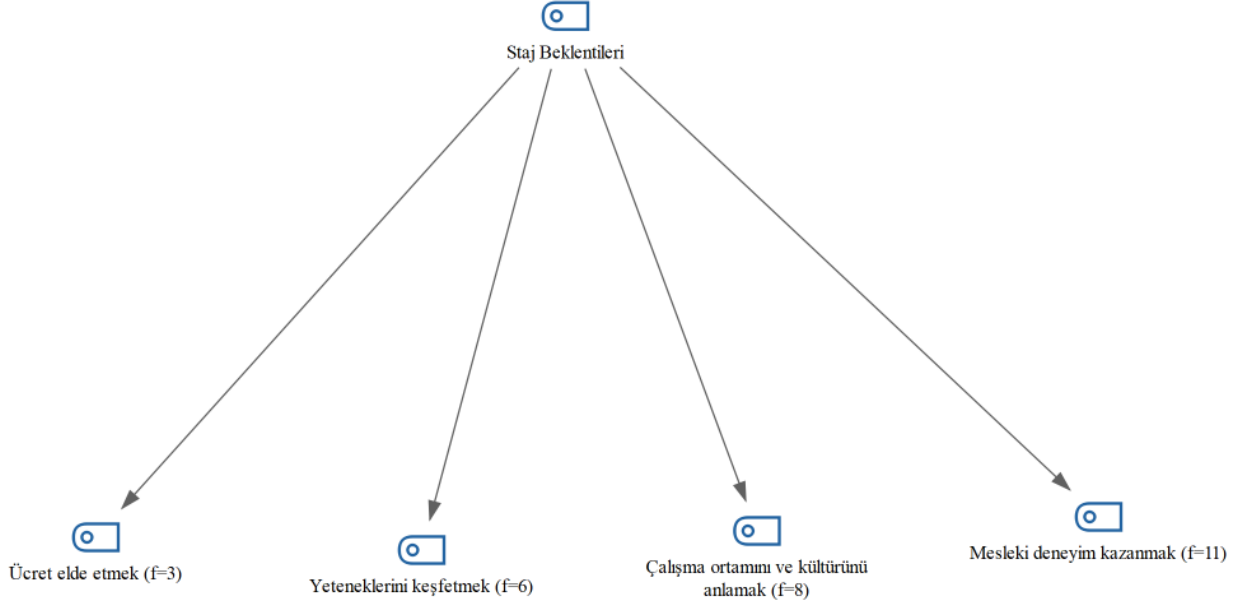
Mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ile staj sürecinde karşılaştıkları sorunları analiz etmeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji modeli kapsamındadır. Fenomenoloji, insan deneyiminin ve bilincinin doğası üzerine odaklanan ve bu deneyimleri anlamak ve açıklamak için kullanılan bir metodoloji sunar. Nitekim insan dışındaki diğer canlı varlıklar, insanın sahip olduğu fenomenlerin hiçbirisine sahip olmadıkları için kendilerini geliştireme gibi bir özellikleri de yoktur (Alkayış, 2020). Fenomenoloji, nesnel gerçekliğin ötesine geçerek bireyin deneyimini odak noktasına alır (Giorgi ve Giorgi, 2003). Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacının belirli bir konu veya konularda belirli soruları önceden belirlediği ve görüşmeler sırasında bu soruları kullanarak katılımcılarla etkileşimde bulunduğu bir veri toplama yöntemidir. Bu tür bir görüşme formu, hem araştırmacının belirli konularda derinlemesine bilgi elde etmesine izin verir hem de katılımcıların görüşlerini serbestçe ifade etmelerine olanak sağlar (Raworth vd., 2012). Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu Batman ilindeki mesleki ve teknik Anadolu Liselerinde eğitim gören 15 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin 11'i erkek dördü kadındır. Ayrıca öğrencilerin sekizi 21-25 yaş aralığında dördü 26-30 yaş aralığında üçü ise 31 yaş üzerindedir. Elde edilen veriler MAXQDA programı kullanılarak çözümlenmiştir. Veriler çözümlenirken hiyerarşik kod alt kod modeli kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde nitel veri analizi sonucunda ulaşılan bulgular ve yorumlar araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ele alınmaktadır.

Öğrencilerin Staj Eğitiminden Beklentileri Hakkında Görüşleri

Öğrencilerin staj eğitiminden genellikle çeşitli beklentileri olabilir. Bu beklentiler, staj yapacakları alana, öğrenim düzeyine ve kişisel hedeflere göre değişebilir. Bu bağlamda araştırmanın ilk alt problemi kapsamında mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri hakkında görüşleri incelenmektedir. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerinden hareketle oluşturulan kod alt kod modeli Tablo 1'de sunulmaktadır.

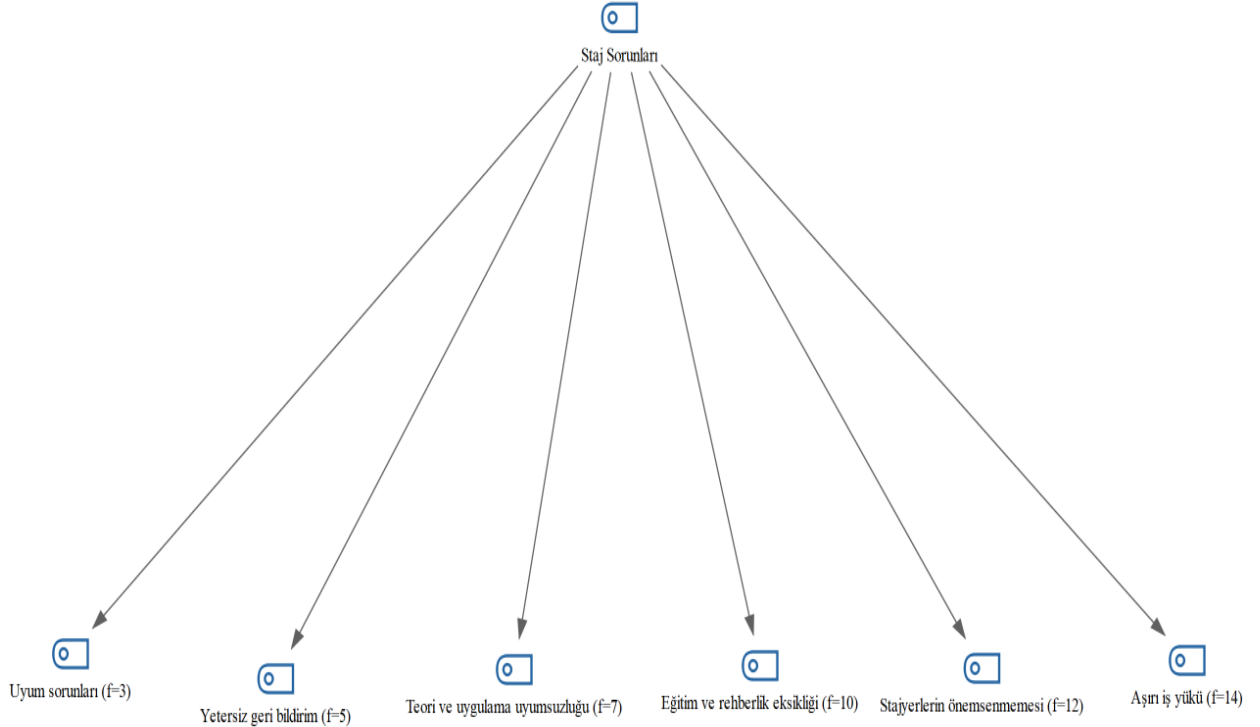
Şekil 1: Öğrencilerin Staj Eğitiminden Beklentileri

Öğrenciler, staj sürecinde teorik bilgilerini pratik uygulamayla birleştirerek mesleki deneyim kazanmak isterler. Gerçek dünya koşullarında çalışarak, mesleki becerilerini geliştirme ve uygulama fırsatı ararlar. Bu bağlamda çalışmanın ilk alt problemi kapsamında elde edilen verilerden hareketle oluşturulan hiyerarşik kod alt kod modeli incelendiğinde mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri hakkında görüşlerinin dört kod üzerinden sunulduğu görülmektedir. Öğrenciler staj eğitiminden mesleki deneyim kazanmak (f=11), çalışma ortamını ve kültürünü anlamak (f=8), yeteneklerini keşfetmek (f=6) ve ücret elde etmek (f=3) gibi beklentiler içerisindedir. Öğrencilerin bununla ilgili görüşlerinden kesitler aşağıda yer almaktadır:

- “Staj eğitiminden öncelikli beklentim mesleki anlamda tecrübe kazanmaktır. Bunun yanında çalışma ortamı ile ilgili bilgi elde etmeyi sahip olduğum yeteneklerin farkına varmayı tabii ki staj eğitiminden bekliyorum.” (Ö4)
- “Staj benim için öncelikli olarak ileride çalışacağım ortamı tanımamın önemli bir fırsattır nokta Ayrıca staj sayesinde bir miktar birikim de yapabiliyorum.” (Ö6)
- “Staj eğitimi sahip olduğum bazı becerileri fark edebilmemi sağlıyor. Bu açıdan staj çok önemli. Ayrıca mesleki anlamda deneyim ve tecrübe kazanmak da Staj sayesinde oluyor.” (Ö13)

Öğrencilerin Staj Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj sürecinde karşılaştıkları sorunlar hakkında görüşleri incelenmektedir. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerinden hareketle oluşturulan kod alt kod modeli Tablo 2’de sunulmaktadır.

Şekil 2: Öğrencilerin Staj Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar

Öğrencilerin staj eğitimlerinde karşılaşılabileceği bazı yaygın sorunlar bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın ikinci alt problemi kapsamında elde edilen verilerden hareketle oluşturulan hiyerarşik kod alt kod modeli incelendiğinde mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminde karşılaştıkları sorunlar hakkında görüşlerinin altı kod üzerinden sunulduğu görülmektedir. Öğrenciler staj sürecinde aşırı iş yükü (f=14), stajyerlerin önemsenmemesi (f=12), eğitim ve rehberlik (f=10), teori ve uygulama uyumsuzluğu (f=7), yetersiz geri bildirim (f=5) ve uyum sorunları (f=3) gibi alanlarda sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bununla ilgili öğrencilerin görüşlerinden kesitler aşağıda sunulmaktadır:

- “Aslında bu alanda karşılaştığımız en temel problem stajyerlere görev tanımlarının dışında işler verilmesidir. Bu ise işlerimizin aşırı şekilde yoğun olmasına ve gün içerisinde yorgunluk yaşamamıza neden oluyor.” (Ö1)
- “Stajını yeni bitirmiş bir kişi olarak söyleyebilirim ki stajyerler iş yerinde çok fazla önemsenmiyor ve birçok gereksiz iş ile meşgul ediliyor.” (Ö3)
- “Staja büyük bir beklenti ile gitmeye rağmen staj sürecinde gerekli rehberliği aldığımı söyleyemem. Birçok sorum karşılıksız kaldı ve derste teorik olarak aldığımız eğitimleri uygulama fırsatı bulduğumu söyleyemem.” (Ö9)
- “İş hayatı okul hayatı gibi değil daha katı kuralları var. Bir patronla birlikte çalışmak o ortama uyum sağlamamı zorlaştırdı.” (Ö13)

SONUÇ

Bu çalışmada mesleki ve teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ile staj sürecinde karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Araştırma ilk alt problemi sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrenciler, staj sürecinde teorik bilgilerini pratik uygulamayla birleştirerek mesleki deneyim kazanmak isterler. Gerçek dünya koşullarında çalışarak, mesleki becerilerini geliştirme ve uygulama fırsatı ararlar. Ayrıca staj, öğrencilere bir organizasyonun

veya sektörün nasıl işlediğini anlama fırsatı sunmaktadır. İş akışı, projelerin yönetimi, iletişim, ekip çalışması gibi konuları pratikte gözlemleyerek öğrenmek önemlidir. Nitekim araştırmanın sonunda öğrencilerin staj eğitiminden beklentilerinden birisi de meslek içi süreçleri öğrenmektir. Öte yandan stajyerler, gerçek projelerde görev alarak, kendi fikirlerini ve çözüm önerilerini sunma, projeleri yönetme ve sonuçlandırma fırsatı bulurlar. Bu, öğrencilere özgüven kazandırabilir. Öğrencilerin staj eğitiminden bir başka beklentileri ise yeteneklerini keşfetmektir. Staj süreci, öğrencilere farklı alanlarda deneyim kazanma ve kendi yeteneklerini keşfetme imkânı sunmaktadır. Belki de staj süreci, ilgi duydukları alanda çalışmak isteyip istemediklerini daha net anlamalarına yardımcı olabilir. Bazı öğrenciler, staj sürecinde finansal bir getiri elde etmek isteyebilirler. Bu, stajın öğrencinin maddi ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kaynak olabileceği anlamına gelmektedir. Diğer taraftan staj, öğrencilere belirli bir iş ortamının nasıl olduğunu ve organizasyon kültürünü anlama fırsatı sunar. İş yerindeki insan ilişkileri, değerler, normlar ve çalışma koşulları gibi unsurları gözlemlemek stajyerler için önemlidir. Bu sonuçlar literatürdeki diğer araştırma sonuçlarıyla da tutarlıdır (Bekçi vd., 2020; Pelit ve Güçer, 2006; Uzay, 2005).

Araştırmanın ikinci alt problemi sonucunda elde edilen bulgulara göre stajyer öğrenciler öncelikli olarak aşırı iş yükü ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu nedenle stajyerler, iş yerindeki görevlerini, okul çalışmalarıyla dengelemek zorunda kalabilirler. Bu nedenle zaman yönetimi becerileri geliştirmekte zorlanabilirler. Ayrıca bazı stajyerler, işyerinde yetersiz görev verildiği veya önemsenmediği hissine kapılmaktadırlar. Eğitim amaçlı olması gereken staj, zaman zaman stajyerin sadece yardımcı eleman gibi görülmesine yol açabilir. Stajyerler, staj sürecinde yeterli eğitim ve rehberlik alamadıklarında gerçek iş görevlerini yerine getirmede güçlük yaşamaktadırlar. Dolayısıyla mentorluk veya rehberlik eksikliği, stajyerlerin gelişimini olumsuz etkileyebilir. Diğer taraftan stajyerler, öğrendikleri teorik bilgileri pratikte uygulamada zorluk yaşamaktadırlar. Bu, bazen beklentilerin altında performans göstermelerine neden olabilir. Öte yandan stajyerler, bazen iş yerindeki olumsuz çalışma ortamıyla karşılaşabilirler. Bu, motivasyonlarını düşürebilir ve staj sürecini olumsuz etkileyebilir. Bu bulgular önceki araştırma sonuçlarıyla da desteklenmektedir (Akomaning vd., 2011; Kayakuş vd., 2017; Polat vd., 2010). Bu sorunların üstesinden gelmek için stajyerler, iletişim becerilerini geliştirmeli, gerektiğinde yardım istemeli, mentorluk veya rehberlik talep etmeli ve olumlu bir tutum sergilemeye çalışmalıdır. Ayrıca, stajın amacını ve fırsatlarını hatırlayarak, bu süreci öğrenme ve kişisel gelişim için bir fırsat olarak görmek önemlidir.

KAYNAKÇA

Akomaning, E., Voogt, J. M., & Pieters, J. M. (2011). Internship in vocational education and training: Stakeholders' perceptions of its organisation. *Journal of Vocational Education & Training*, 63(4), 575-592.

Alkan, C. (1999). *Vocational and Technical Education Dimension of Turkish National Education System*, (Ed. Fatma Gok), 223-236, Turkey Economic and Social History Foundation Publications, İstanbul.

Alkayış, A. (2020). *Çağdaş Sorunlar Karşısında İnsan ve Eğitim*, Ankara: Astana Yayınları.

Alkayış, A. (2022). *Eğitim Felsefesi ve Kariyer Planlaması*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Bekçi, İ., Apalı, A., & Eda, K. Ö. S. E. (2020). Muhasebe Meslek Adayı Öğrencilerin Stajdan Beklentileri Ve Bu Beklentilerin Gerçekleşme Durumunu Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 13(3), 603-620.

Esmel, İ. (2007). Current Status and Problems of Vocational and Technical Education. In *Higher Education Council International Vocational and Technical Education Conference*. Ankara.

Giorgi, A., & Giorgi, B. (2003). *Phenomenology*. Sage Publications, Inc.

Kayakuş, M., Terzioğlu, M., & İçmen, M. (2017). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İsteğe Bağlı Stajlarında Karşılaştıkları Sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 131-136.

Lam, T., & Ching, L. (2007). An exploratory study of an internship program: The case of Hong Kong students. *International Journal of Hospitality Management*, 26(2), 336-351.

Levesque, K., & Nelson, D. D. (2000). *Vocational education in the United States: Toward the year 2000*. US Department of Education, Office of Educational Research and Improvement.

Pelit, E., & Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 139-164.

Polat, Z., Uzmanoğlu, S., İşgören, N. Ç., Çınar, A., Tektaş, N., Oral, B., ... & Öznaz, D. (2010). Internship education analysis of vocational school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3452-3456.

Raworth, K., Sweetman, C., Narayan, S., Rowlands, J., & Hopkins, A. (2012). *Conducting semi-structured interviews*. Oxfam.

Sağlam, H. (2011). Mesleki ve Teknik Yükseköğretimde Endüstriye Dayalı Öğretim. *Selçuk-Teknik Dergisi*, 10(2), 156-168.

Uzay, Ş. (2005). Muhasebe meslek stajyerlerinin sorunları ve beklentileri: bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.

Ziderman, A. (1997). National Programmes in Technical and Vocational Education: economic and education relationships1. *Journal of vocational education and training*, 49(3), 351-366.

Expectations of Vocational and Technical Anatolian High School Students from Internship Education and the Problems They Experience

Research Article

Mirhan AYDIN¹ - Bahri KÜRNEK²
Adnan DEMİRDAĞ³ - Mustafa YEŞİL⁴

Master of Education Management and Supervision,
MEB, mirhanaydin@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6121-414X

Master of Education Management and Supervision,
MEB, tomyserhat@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-4034-3927

³ Master of Education Management, Inspection,
Planning and Economics, MEB,
adlandemirdag@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-4850-5708

⁴ Master of Education Management, Inspection,
Planning and Economics, MEB,
mustafa_1088@hotmail.com,
ORCID: 0009-0006-3804-8212

DOI: 10.5281/zenodo.10041631

ABSTRACT

Internship applications enable students and their instructors to follow the developing technology in parallel with current and live applications. Internship applications, which enable students to communicate with businesses and help them to be employed in the rapidly changing and globalizing business world with the references they gain after graduation, have a great importance in vocational education. In this study, it is aimed to analyze the expectations of vocational and technical Anatolian High School students from internship training and the problems they encounter during the internship process. The study carried out with qualitative research methods is within the scope of the phenomenology model. The data of the research were obtained by using semi-structured interview questions prepared by the researcher. The interview form was applied to 15 students studying at vocational and technical Anatolian High Schools in Batman. The obtained data were analyzed using the MAXQDA program. At the end of the research, it was seen that the students had expectations such as gaining professional experience from internship training, understanding the working environment and culture, discovering their talents and earning wages. In addition, it has been determined that students encounter problems in areas such as excessive workload, disregard for interns, training and guidance, theory and practice incompatibility, insufficient feedback and adaptation problems during the internship process.

Key Words: Education, Vocational Education Vocational School, Internship.